

بررسی وضعیت تورم در استان های کشور تا

پایان مهرماه ۱۴۰۲

"ارائه توصیه های سیاستی"

دی ماه ۱۴۰۲

مقدمه

شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی به عنوان نماگری مهم برای سنجش نرخ تورم و قدرت خرید پول داخلی کشور و از ابزارهای مهم برنامه ریزان اقتصادی برای تعیین وضعیت اقتصادی کشور در زمانهای مختلف بوده و همچنین راهنمایی برای تعیین سیاستهای پولی و مالی میباشد.

نرخ تورم منتهی به هر ماه از محاسبه درصد تغییر متوسط شاخص CPI در دوازده ماه منتهی به ماه مورد نظر نسبت به دوره مشابه قبل به دست می آید. بدیهی است چنانچه ماه مورد نظر اسفندماه باشد، به آن نرخ تورم سال مورد نظر می گویند. تورم یکی از عوامل مهمی است که می تواند رشد اقتصادی و توسعه پایدار را تحت تاثیر قرار دهد؛ به این صورت که تورم خفیف و خزنده رشد اقتصادی را افزایش می دهد در حالی که تورم بالا رشد اقتصادی را به مخاطره می اندازد.

در سال های اخیر نرخ تورم به شکل های گوناگونی از جمله نرخ تورم سالیانه، فصلی، ماهیانه، ۱۲ ماه منتهی و نقطه به نقطه ارایه شده است. در زیر هر کدام از مفاهیم یادشده، با فرض انتخاب شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی به عنوان شاخص قیمت، به اختصار توضیح داده خواهد شد.

نرخ تورم

تورم به معنای متوسط افزایش در سطح عمومی قیمت کالاها و خدمات است و نرخ تورم که درصد افزایش متوسط قیمت کالاها و خدمات در یک سال نسبت به سال مبنا را نشان می دهد، یکی از کلیدی ترین متغیرهای کلان اقتصادی است که زندگی اقشار مختلف جامعه را تحت تاثیر قرار می دهد. چرا که افزایش نرخ تورم سبب کاهش قدرت خرید افراد جامعه می شود به این معنی که هر واحد پول ارزش کمتری پیدا می کند و برای خرید هر واحد کالا یا خدمت نیاز به پرداخت پول بیشتری است. این نرخ بیانگر تغییر در هزینه پرداختی برای خرید سبد معینی از کالاها و خدمات مصرفی یا تولید سبد معینی از کالاها و خدمات است. نزدیک ترین شاخص برای محاسبه نرخ تورم، شاخص قیمت بوده و در اکثر کشورهای دنیا به عنوان تقریب بسیار نزدیکی برای محاسبه نرخ تورم به کار می رود، چرا که درصد تغییرات در قیمت گروهی از کالاها و خدمات را نسبت به سال پایه نشان می دهد. معمولاً برای محاسبه نرخ تورم از شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی استفاده می شود. این شاخص تغییرات متوسط قیمت تعداد معینی از کالاها و خدمات مصرفی خانوار را نسبت به سال پایه می سنجد؛ به عبارتی نرخ تورم نرخ رشد شاخص قیمت ها و شاخص قیمت میانگین وزنی قیمت ها است. نرخ تغییر شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در یک ماه نسبت به ماه قبل را نشان می دهد. به عنوان مثال نرخ تورم ماهیانه در آبان ۱۴۰۰، نرخ تغییر شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی در آبان ۱۴۰۰ نسبت به مهر ۱۴۰۰ است.

شاخص قیمت مصرف کننده استان سیستان و بلوچستان - مهرماه ۱۴۰۲

(۱۴۰۰=۱۰۰)

شاخص قیمت

در مهرماه ۱۴۰۲ شاخص قیمت مصرف کننده خانوارهای استان سیستان و بلوچستان به عدد ۱۹۹۹.۴ رسیده است که نسبت به ماه قبل ۲.۵ درصد افزایش، نسبت به ماه مشابه سال قبل، ۳۴.۱ درصد افزایش و در دوازده ماهه منتهی به ماه جاری نسبت به دوره مشابه سال قبل ۴۷.۷ درصد افزایش داشته است.

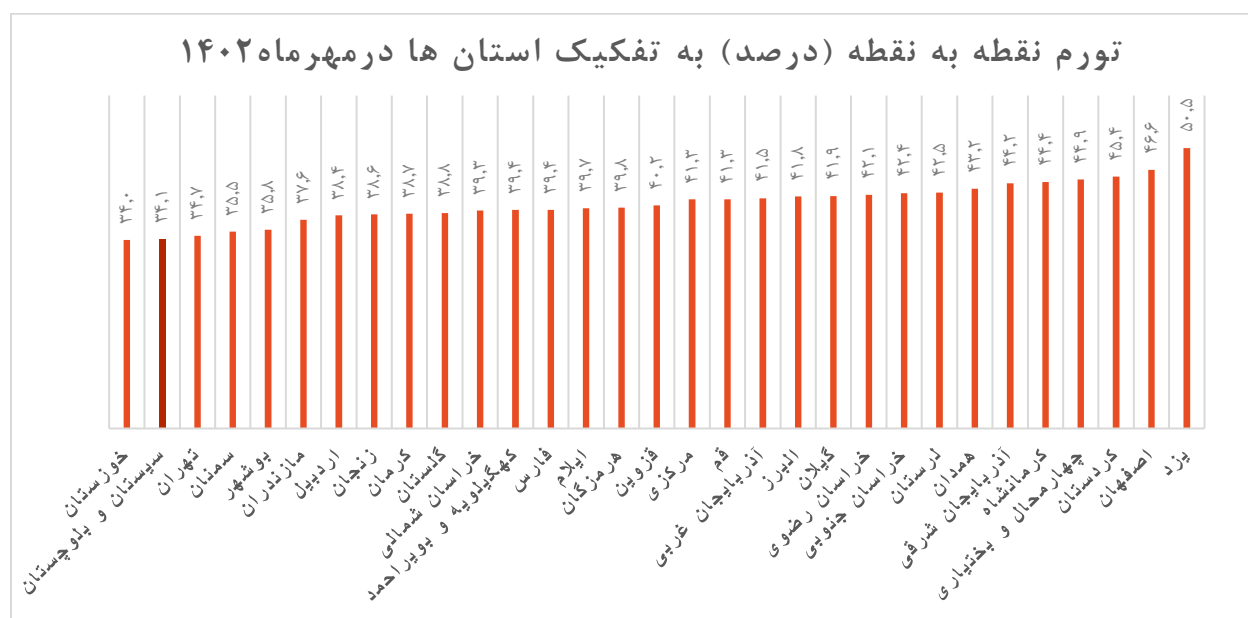
تورم نقطه به نقطه خانوارها

منظور از تورم نقطه به نقطه، درصد تغییر عدد شاخص قیمت نسبت به ماه مشابه سال قبل می باشد. در مهرماه ۱۴۰۲ تورم نقطه به نقطه خانوارهای استان ۳۴.۱ درصد بوده است. یعنی خانوارهای استان به طور میانگین، ۳۴.۱ درصد بیشتر از مهرماه ۱۴۰۱ برای خرید یک مجموعه کالا و خدمات یکسان هزینه کرده اند. تورم نقطه به نقطه مهرماه ۱۴۰۲ در مقایسه با ماه قبل، ۲.۶ واحد درصد کاهش یافته است.

تورم نقطه به نقطه که به آن تورم پیش‌نگر هم گفته می‌شود، تغییرات تورم و شاخص قیمت‌ها در یک دوره ۱۲ ماهه را مورد بررسی قرار می‌دهد و از آن جهت حائز اهمیت است که دورنمای تورم و مسیر آتی تورم سالیانه را نشان می‌دهد و البته نشانه واکنش سریع‌تر آن به تغییرات سطح عمومی قیمت‌هاست.

همچنین تغییرات نرخ تورم نقطه به نقطه، در یک فرایند تدریجی اثر خود را بر تورم سالیانه نشان می‌دهد، در واقع وقتی قرار است نرخ تورم صعودی شود، آثار آن خود را ابتدا در تورم تولیدکننده و سپس در تورم نقطه به نقطه مصرف‌کننده نشان می‌دهد.

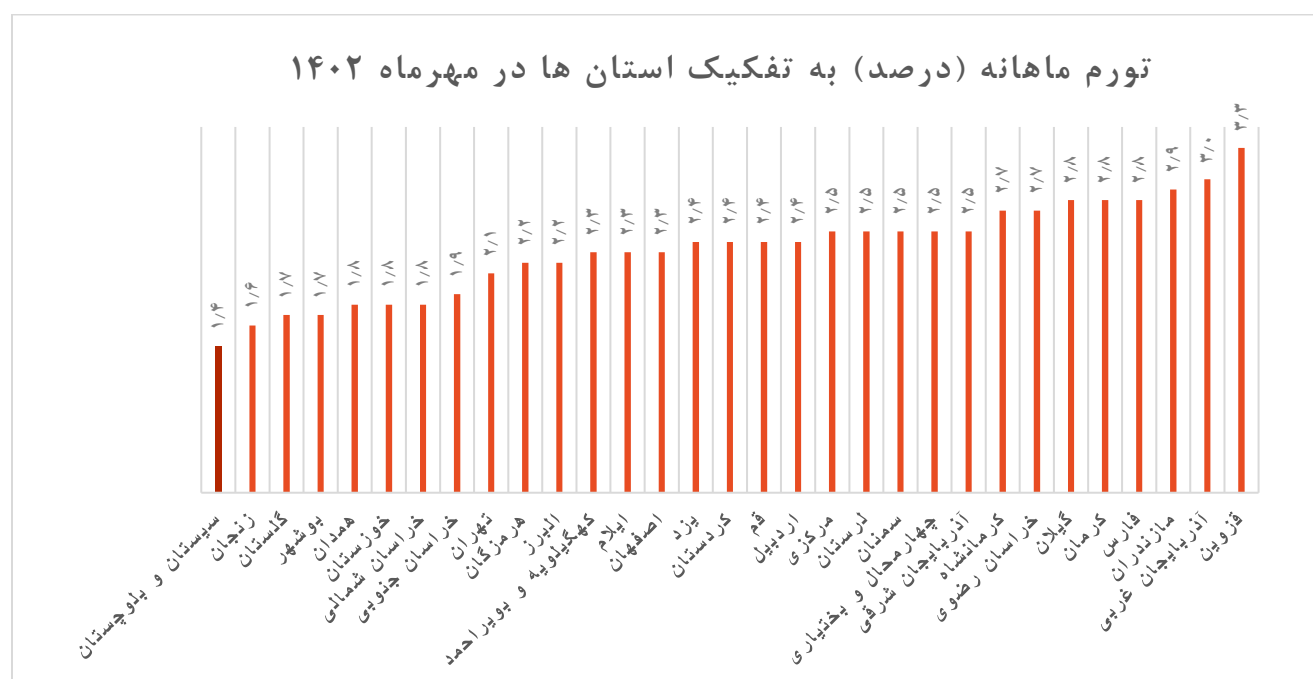
در نمودار زیر نرخ تورم نقطه به نقطه (شاخص کل) استان در مقایسه با سایر استان های کشور نشان داده شده است. که بعد از استان خوزستان استان سیستان و بلوچستان پایین ترین نرخ تورم نقطه به نقطه را داشته است.

منبع: مرکز آمار ایران (شاخص کل ۱۴۰۰=۱۰۰)

تورم ماهانه خانوارهای استان

منظور از تورم ماهانه، درصد تغییر عدد شاخص قیمت، نسبت به ماه قبل می باشد. یکی از زیر شاخص های مهم تورم کل، تورم «خوراکی ها، آشامیدنی ها و دخانیات» است؛ گروهی از اقلام که تورم آنها برای مردم محسوس تر از سایر اقلام است؛ در مهرماه ۱۴۰۲ تورم ماهانه خانوارهای استان برابر ۱.۴ درصد بوده است. تورم ماهانه برای گروه های عمده «خوراکی ها، آشامیدنی ها و دخانیات»، ۰.۷ درصد و برای گروه عمده «کالاهای غیر خوراکی و خدمات» ۲ درصد بوده است. در نمودار زیر نرخ تورم ماهانه (شاخص کل) استان در مقایسه سایر استان ها کشور پایین ترین نرخ تورم ماهانه در کل کشور داشته است.

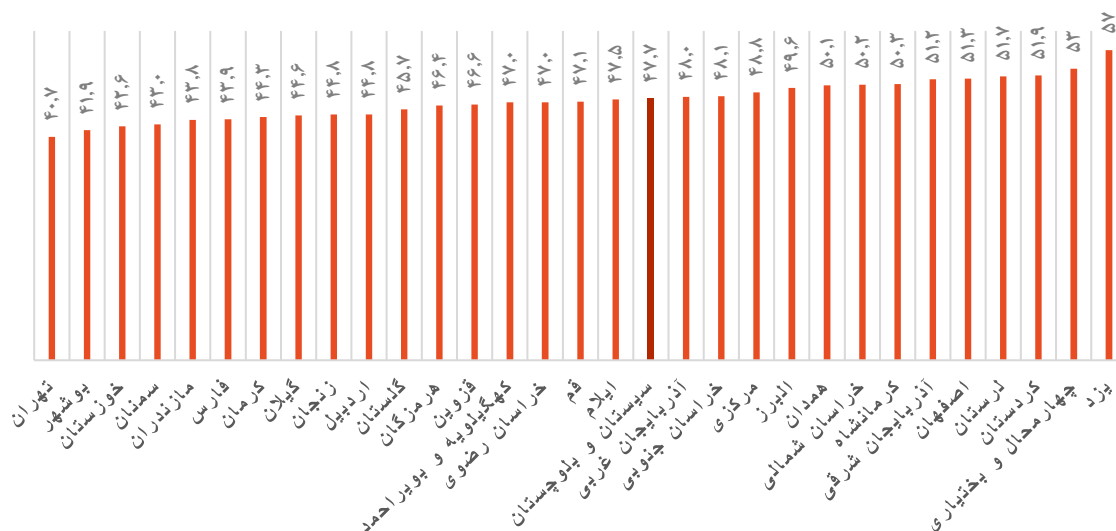

منبع: مرکز آمار ایران (شاخص کل ۱۰۰=۱۴۰۰)

نرخ تورم سالانه خانوارهای استان

منظور از نرخ تورم سالانه، درصد تغییر میانگین اعداد شاخص قیمت در یک سال منتهی به ماه جاری، نسبت به دوره مشابه قبل از آن می باشد. در مهرماه ۱۴۰۲ نرخ تورم سالانه برای خانوارهای استان به ۴۷.۷ درصد رسیده که نسبت به ماه قبل، ۱.۴ واحد درصد کاهش یافته است. همچنین نرخ تورم سالانه استان در مهرماه ۱۴۰۲ نسبت به مدت مشابه سال قبل در مهرماه ۱۴۰۱ به میزان ۷.۵ درصد افزایش داشته است که این افزایش در کشور ۲.۶ درصد بوده است که میزان افزایش نرخ تورم سالانه استان نسبت به مدت مشابه سال قبل در استان ۴.۹ درصد بیشتر از کشور بوده است.

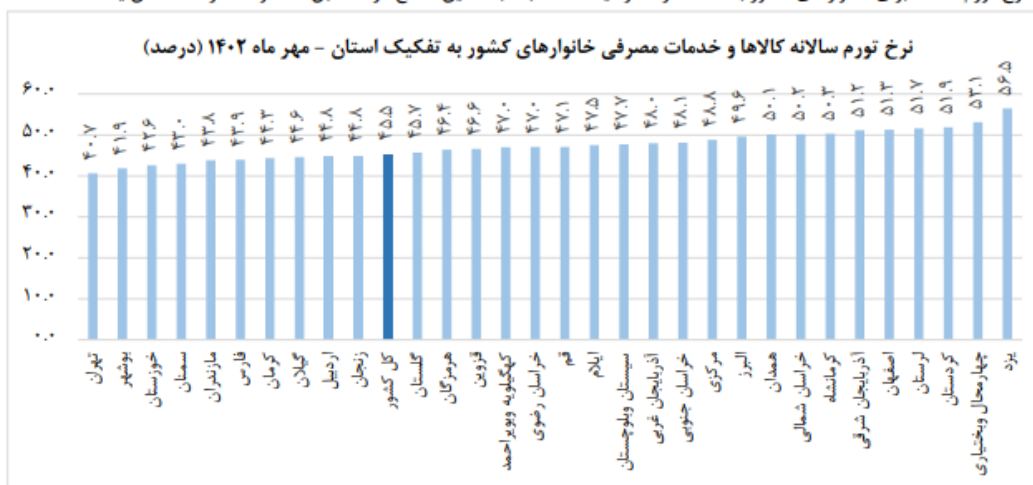
تورم سالانه (درصد) به تفکیک استان ها در مهرماه ۱۴۰۲

منبع: مرکز آمار ایران (شاخص کل ۱۰۰=۱۴۰۰)

نرخ تورم سالانه خانوارهای کشور

منظور از نرخ تورم سالانه، درصد تغییر میانگین اعداد شاخص قیمت در یک سال منتهی به ماه جاری، نسبت به دوره مشابه قبل از آن می باشد. در مهرماه ۱۴۰۲ نرخ تورم سالانه برای خانوارهای کشور به ۴۵٫۵ درصد رسیده که نسبت به همین اطلاع در ماه قبل، ۰٫۶ واحد درصد کاهش یافته است.

منبع: مرکز آمار ایران (شاخص کل ۱۰۰=۱۴۰۰)

طبق جدول شماره (۱) (۲) در نرخ تورم ماهانه (شاخص کل)، به ترتیب استان های قزوین، آذربایجان غربی و مازندران بالاترین نرخ تورم در میان استان های کشور را داشته اند. از سوی دیگر به ترتیب استان های سیستان و بلوچستان، زنجان و گلستان با پایین ترین نرخ تورم ماهانه مواجه بوده اند.

در نرخ تورم نقطه به نقطه (شاخص کل)، به ترتیب استان های یزد، اصفهان و کردستان بالاترین نرخ در میان استان های کشور را داشته اند. از سوی دیگر به ترتیب استان های خوزستان، سیستان و بلوچستان و تهران با پایین ترین نرخ تورم نقطه به نقطه مواجه بوده اند.

در نرخ تورم سالانه (شاخص کل)، به ترتیب یزد، چهارمحال و کردستان بالاترین نرخ در میان استان های کشور را داشته اند. از سوی دیگر به ترتیب استان های تهران، بوشهر و خوزستان با پایین ترین نرخ تورم سالانه مواجه بوده اند.

بررسی ها نشان استان های دارای نرخ های تورمی بالاتر از کشور و سایر استان ها، عمدتاً به لحاظ بالاترین نرخ های تورمی ماهانه، نقطه به نقطه و سالانه در میان ۱۰ استان اول از مجموع ۳۱ استان هستند. استان های یزد، قزوین، چهارمحال و بختیاری، کردستان، لرستان و چند استان دیگر هستند.

جدول (۱): ده استان دارای بالاترین نرخ های تورمی در مهرماه ۱۴۰۲

ردیف	نام استان	تورم ماهانه	نام استان	تورم نقطه به نقطه	نام استان	نرخ تورم سالانه
۱	قزوین	۳.۳	یزد	۵۰.۵	یزد	۵۷
۲	آذربایجان غربی	۳.۰	اصفهان	۴۶.۶	چهارمحال و بختیاری	۵۳
۳	مازندران	۲.۹	کردستان	۴۵.۴	کردستان	۵۱.۹
۴	فارس	۲.۸	چهارمحال و بختیاری	۴۴.۹	لرستان	۵۱.۷
۵	کرمان	۲.۸	کرمانشاه	۴۴.۴	اصفهان	۵۱.۳
۶	گیلان	۲.۸	آذربایجان شرقی	۴۴.۲	آذربایجان شرقی	۵۱.۲
۷	خراسان رضوی	۲.۷	همدان	۴۳.۲	کرمانشاه	۵۰.۳
۸	کرمانشاه	۲.۷	لرستان	۴۲.۵	خراسان شمالی	۵۰.۲
۹	آذربایجان شرقی	۲.۵	خراسان جنوبی	۴۲.۴	همدان	۵۰.۱
۱۰	چهارمحال و بختیاری	۲.۵	خراسان رضوی	۴۲.۱	البرز	۴۹.۶

جدول (۲): ده استان دارای پایین ترین نرخ های تورمی در مهرماه ۱۴۰۲

ردیف	نام استان	تورم ماهانه	نام استان	تورم نقطه به نقطه	نام استان	نرخ تورم سالانه
۱	سیستان و بلوچستان	۱.۴	خوزستان	۳۴.۰	تهران	۴۰.۷
۲	زنجان	۱.۶	سیستان و بلوچستان	۳۴.۱	بوشهر	۴۱.۹
۳	بوشهر	۱.۷	تهران	۳۴.۷	خوزستان	۴۲.۶
۴	گلستان	۱.۷	سمنان	۳۵.۵	سمنان	۴۳.۰
۵	خراسان شمالی	۱.۸	بوشهر	۳۵.۸	مازندران	۴۳.۸
۶	خوزستان	۱.۸	مازندران	۳۷.۶	فارس	۴۳.۹
۷	همدان	۱.۸	اردبیل	۳۸.۴	کرمان	۴۴.۳
۸	خراسان جنوبی	۱.۹	زنجان	۳۸.۶	گیلان	۴۴.۶
۹	تهران	۲.۱	کرمان	۳۸.۷	اردبیل	۴۴.۸
۱۰	هرمزگان	۲.۲	گلستان	۳۸.۸	زنجان	۴۴.۸

سیاست های اقتصادی تورم و جهت گیری های استان

شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی به عنوان نمایی مهم برای سنجش نرخ تورم و قدرت خرید پول داخلی کشور و از ابزارهای مهم برنامه ریزان اقتصادی برای تعیین وضعیت اقتصادی کشور در زمانهای مختلف بوده است. عمدتاً نرخ تورم را افزایش در قیمت کالاها و خدمات مصرفی معرفی می کنند. تغییرات سطح عمومی قیمتتها و نرخ تورم در اقتصاد ایران ریشه در عوامل مختلفی دارد که از جمله میتوان به افزایش حجم نقدینگی، کسری بودجه دولت، ناترازی در ترازنامه بانکها، افزایش بی رویه نرخ ارز، تورم وارداتی و رشد پایین و کمبود عرضه و انتظارات تورمی. .. اشاره کرد. بررسی ها نشان می دهد رشد نکردن تولید طی ۱۰ سال گذشته ناشی از وجود تورم بالا در کشور بوده است. افزایش تولید در کشور منوط به انجام اصلاحات لازم برای توسعه بخش خصوصی و تقویت بهره وری در اقتصاد ایران است. یعنی برای رشد تولید باید هم تورم در کشور مهار شود و هم ساختارهای اقتصادی کشور به جای سیاست های توزیعی به سمت سیاست های تولید محور برود.

اما طی چند ماه اخیر کاهش تدریجی رشد نقدینگی، کاهش تورم تولیدکننده، ثبات نرخ ارز در ماه های گذشته و کاهش تورم جهانی، چهار عاملی است که آثار خود را در کاهشی شدن تورم نشان داده است؛ البته همچنان سیاست ها و اقدامات دولت بر تداوم کاهش تورم در ماه های آینده متمرکز است. یکی از اصلی ترین دلایل کاهش رشد نقدینگی و

تورم در کشور به اختیاراتی برمی گردد که دولت سیزدهم به بانک مرکزی داده است به طوری که این امر زمینه ساز ثبات بازار ارز و قیمت کالاهای اساسی شده است.

ناترازی در سیستم بانکی باعث خلق و رشد نقدینگی در اقتصاد ایران شده است و بخشی از آن به دلیل دست درازی دولت به منابع بانکها پدید آمده است؛ مانند تسهیلات تکلیفی که بر عهده بانکها گذاشته می شود. بخش دیگری از آن به دلیل ساختار معیوب نظام بانکی، ضعف نظام ساختاری، عدم نظارت و یا عدم اقتدار بانک مرکزی است که باعث شده بانک دارایی های منجمد، موهومی و بلوکه شده زیادی داشته باشد و در نتیجه آن تشدید ناترازی در نظام بانکی شده است.

عامل سوم تورم را کسری های تجاری غیرنفتی است که این مسئله موجب ناترازی ارزی شده و به دنبال آن قیمت ارز و تورم افزایش می یابد.

عامل چهارم یعنی کسری حساب سرمایه است که وقتی بدون ورود سرمایه به اقتصاد ایران، خروج سرمایه اتفاق می افتد حاصل آن ناترازی ارزی، افزایش قیمت ارز و تورم است. و آخرین عامل تورم ناترازی شکاف تولید می باشد زمانی که عرضه نمی تواند همپای تقاضا حرکت کند و مازاد تقاضا به وجود می آید، شکاف تولید باعث افزایش قیمت ها می شود.

در استان سیستان و بلوچستان روند نرخ تورم متأثر از روند کشوری است با این تفاوت که معمولاً در دوره های افزایش تورم در کشور، این نرخ در استان بیش از کشور افزایش یافته است با توجه به نتایج به دست آمده می توان راه کارهای زیر را پیشنهاد کرد:

- ۱- مدیریت بازار ارز به منظور جلوگیری از افزایش نرخ ارز
- ۲- کاهش هزینه های غیر ضروری دولت به منظور کاهش کسری بودجه دولت
- ۳- اتخاذ سیاستهای پولی و مالی مناسب برای جلوگیری از رشد بی رویه نقدینگی
- ۴- دولت برای مهار تورم و رشد تولید باید امور اقتصادی را به مردم و بخش خصوصی واگذار کند تا رشد تولید در عمل محقق شود. رشد تولید نیازمند اعتماد به بخش خصوصی و جلب سرمایه عمومی و مردم است.
- ۵- حل ریشه ای کسری ها نیازمند اصلاحاتی از قبیل اصلاح نظام تولیدی کشور، نظام بودجه ریزی، نظام بانکی، نظام مالیاتی، تقویت استقلال و اقتدار بانک مرکزی، جلوگیری از قاچاق کالا و واردات غیررسمی، توسعه نظام صادرات غیرنفتی در اقتصاد و مدیریت واردات به کشور توسعه و رقابت پذیری بخش خصوصی در جهت هماهنگی میان عرضه و تقاضای اقتصاد است. در دل هر کدام از ناترازی ها اصلاحات دیگری هم وجود دارد به طور مثال در حل مسئله بودجه ای کشور در کنار اصلاح نظام بودجه ریزی باید اصلاح نظام مالیاتی هم انجام شود.
- ۶- ثبات نرخ ارز در ماه های اخیر یکی دیگر از عوامل مؤثر در کاهش تورم بوده است چرا که ثبات نرخ ارز هم تأثیر واقعی و هم تأثیر روانی بر قیمت ها دارد. از یک سو با توجه به اینکه انتظارات تورمی تأثیر بسیار زیادی در نوسانات نرخ تورم دارد، ثبات نرخ ارز در ماه های اخیر موجب کاهش انتظارات تورمی و به تبع آن، کاهش قیمت در بازار

دارایی‌ها شده است. از سوی دیگر باتوجه به وابستگی بخشی از تولیدات داخل به واردات نهاده‌های تولید و کالاهای واسطه‌ای، ثبات نرخ ارز موجب کاهش تورم تولیدکننده می‌شود و همین مساله بر کاهش نرخ تورم مصرف‌کننده تأثیر دارد. علاوه بر این همچنین ثبات نرخ ارز موجب ثبات قیمت کالاهای نهایی وارداتی مورد نیاز می‌شود از این ناحیه هم تورم تحت تأثیر قرار می‌گیرد.

۷- یکی دیگر از دستاوردهای دولت سیزدهم در مدیریت تورم، کاهش شدید تورم تولید کننده است که به تدریج تأثیر خود را بر تورم مصرف کننده نشان می‌دهد. به طوری که تورم تولید کننده از ابتدای فعالیت دولت سیزدهم به عنوان یک متغیر مهم و اثرگذار بر تورم مصرف کننده، به یک سوم کاهش یافت.

۸- یکی دیگر از دلایل کاهش نرخ تورم را می‌توان کاهش تورم جهانی عنوان کرد؛ در ۴ ماهه امسال برخلاف مدت مشابه سال گذشته، بازارهای جهانی از ثبات نسبی برخوردار بوده است. بر اساس گزارش بانک جهانی انتظار می‌رود که در سال ۲۰۲۳ میلادی، نرخ تورم جهانی در بیش از ۷۶ درصد از اقتصادهای جهان روند نزولی داشته و ارقام پایین‌تری را نسبت به سال قبل تجربه کنند. بانک جهانی همچنین تورم اغلب کشورهای خاورمیانه، از جمله ایران نیز را کاهشی پیش‌بینی کرده است.

۹- و از سوی دیگر باتوجه به وابستگی بخشی از تولیدات داخل به واردات نهاده‌های تولید و کالاهای واسطه‌ای، ثبات نرخ ارز موجب کاهش تورم تولیدکننده می‌شود و همین مساله بر کاهش نرخ تورم مصرف‌کننده تأثیر دارد. علاوه بر این همچنین ثبات نرخ ارز موجب ثبات قیمت کالاهای نهایی وارداتی مورد نیاز می‌شود از این ناحیه هم تورم تحت تأثیر قرار می‌گیرد.

۱۰- با توجه به آن که نرخ تورم استان به طور قابل توجهی متأثر از ضریب اهمیت بیشتر و مقادیر بالای تورم در گروه کالایی خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات است و از طرفی کالاهای ضروری در استان قدرت خرید افراد را بیش از کالاهای غیر ضروری تحت تأثیر قرار داده‌اند، پیشنهاد می‌شود کالاهای ضروری در استان در اولویت سیاست‌های ضد تورمی قرار گیرند.

۱۱- به منظور کاهش فعالیت‌های سفته بازی در بازار دارایی‌هایی نظیر مسکن، ارز و طلا و همچنین هدایت منابع به سمت فعالیت‌های مولد، از ابزارهای مالی نظیر مالیات استفاده شود. به عنوان مثال در بسیاری از کشورها به منظور کاهش فعالیت‌های دلالی و سفته‌بازی و هدایت منابع به سمت فعالیت‌های تولیدی از مالیات بر عایدی سرمایه (CGT) و مالیات بر مجموع درآمد استفاده می‌شود. به این صورت که در مالیات بر عایدی سرمایه از تفاوت ارزش ذاتی و ارزش بازاری فروش هر دارایی غیرمولد (نظیر طلا، ارز و مسکن) و در مالیات بر مجموع درآمد از کل جریان درآمدی افراد (اعم از حقوق و دستمزد، املاک، سودهای بانکی و...) مالیات گرفته می‌شود. این امر سبب می‌شود که بازدهی بخش‌های غیرمولد کاهش یافته و منابع از فعالیت‌های سوداگرانه به سمت فعالیت‌های مولد هدایت شود. وضع این نوع مالیات به ویژه در بازار مسکن سبب می‌شود تا با جلوگیری از فعالیت‌های سفته‌بازانه در این بازار، علاوه بر کاهش و چه بسا از بین رفتن حباب قیمتی، با هدایت منابع به سمت بازارهای

مولد، عرضه سایر کالاها و خدمات نیز افزایش یابد. این امر سبب کاهش تورم گروه کالاهای ضروری نظیر خوراکی‌ها نیز می‌شود.

۱۲- در راستای برخورداری همزمان از ثبات قیمت و عدم رکود در جامعه پیشنهاد می‌شود سیاست‌های طرف عرضه به جای سیاست‌های طرف تقاضا در پیش گرفته شود.

۱۳- در راستای افزایش تولید و کاهش قیمت، سیاست‌های مالیاتی با هدف کاهش مصرف کالاهای زیان‌آور بر جامعه طراحی و اعمال شود تا از طریق مالیات به دست آمده به افزایش تولید کمک شده و زمینه کاهش قیمت فراهم شود تا بتوان در کنار اعمال سیاست‌های پولی به مهار تورم دست یافت.